

ТАКТИКА ДОПИТУ ПОТЕРПІЛОГО ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ДОМАГАНЬ ДИТИНИ ДЛЯ СЕКСУАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ

Юлія Григорівна ЯЦИК,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Жертвами домагання дитини для сексуальних цілей згідно зі ст. 156-1 КК України є: особи, які не досягла шістнадцятирічного віку, яким повнолітньою особою була зроблена пропозиція зустрічі з метою вчинення стосовно неї будь-яких дій сексуального характеру або розпусних дій, у разі якщо після такої пропозиції було вчинено хоча б одну дію, спрямовану на те, щоб така зустріч відбулася; неповнолітні особи, яким зроблена пропозиція зустрічі повнолітньою особою з метою втягнення її у виготовлення дитячої порнографії, якщо після такої пропозиції було вчинено хоча б одну дію, спрямовану на те, щоб така зустріч відбулася [1]. Відповідно потерпілими особами в кримінальному провадженні є малолітні або неповнолітні особи. З урахуванням указаної специфіки повинно плануватися, організовуватися та здійснюватися досудове розслідування домагання дитини для сексуальних цілей. При цьому вказана ознака впливає не тільки на процесуальний порядок здійснення досудового розслідування в цілому, а й на процесуальні та тактичні особливості проведення окремих процесуальних дій за участю малолітнього/неповнолітнього потерпілого.

Зокрема, однією з найбільш розповсюджених та інформативних слідчих (розшукових) дій під час розслідування досліджуваної категорії кримінальних правопорушень є допит. Указана процесуальна дія полягає в отриманні доказової інформації під час вербального контакту з особою-носієм цієї інформації. Тобто вказана слідча (розшукова) дія проводиться шляхом спілкування з допитуваною особою. Відповідно продуктивність, а значить і результативність допиту, в тому числі малолітнього/неповнолітнього потерпілого залежать від вміння налагоджувати контакт у ході бесіди, схиляння особи до співпраці, слухати та помічати важливе з-поміж великого потоку інформації, правильно формулювати та влучно ставити питання тощо. При цьому особлива увага повинна приділятися вивченню особи допитуваного й використання її рис під час планування та безпосереднього проведення допиту.

У контексті досліджуваного питання важливо заздалегідь поспілкуватися з потерпілим, в більшості випадків бажано за участю психолога та у неформальній обстановці, щоб з'ясувати:

- психотип особи, її емоційний і психологічний стан;
- рівень фізіологічного розвитку та відповідність йому рівня психологічного розвитку особи;
- бажання співпрацювати з органами досудового розслідування;
- усвідомлення жертвою характеру дій, учинених по відношенню до неї;

– наявність психологічного травмування, його ступінь і ризиків ретравматизації під час досудового розслідування, зокрема в ході проведення допиту тощо.

З метою забезпечення ефективності допиту потерпілого під час досудового розслідування домагання дитини для сексуальних цілей, а також недопущення повторної травматизації потерпілого в ході проведення такого допиту важливо водночас дотримуватися вимог кримінального процесуального законодавства та використовувати рекомендації стосовно вибору оптимальної методики допиту дітей. Так, відповідно до ст. ст. 223–227 КПК України: допит малолітнього/неповнолітнього потерпілого не може тривати більше 2 годин на день, при цьому не більше 1 години без перерви; потерпілій особі, яка не досягла 16-річного віку, роз'яснюється обов'язок про необхідність давання правдивих показань, не попереджуючи про кримінальну за завідомо неправдиві показання; допит малолітнього/неповнолітнього потерпілого проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря. При цьому важливо з'ясувати, чи участь законного представника не може завдати шкоди інтересам малолітнього/неповнолітнього потерпілого. Якщо наявні достатні підстави вважати, що законний представник діє не в інтересах малолітньої/неповнолітньої особи слідчому рекомендується ініціювати питання про обмеження участі законного представника у проведенні окремих процесуальних дій, зокрема допиту потерпілого, або усунення його від участі у кримінальному провадженні. У такому разі до кримінального провадження залучається інший законний представник [2].

Також під час допиту потерпілого при розслідуванні домагання дитини для сексуальних цілей важливо, поряд із вимогами кримінального процесуального законодавства, враховувати емоційно-психологічний станом особи внаслідок потрясіння, отриманого під час учинення протиправного діяння, ще й фізіологічних і психологічних особливостей розвитку особи на кожному з етапів її дорослішання [3, с. 367]. Зокрема, рекомендується під час проведення вказаного різновиду допиту використовувати методику «зеленої кімнати» чи модель Барнахуса.

Отже, допит потерпілого під час досудового розслідування домагання дитини для сексуальних цілей, хоча й є інформативною слідчою (розшуковою) дією, вирізняється трудомісткістю під час його підготовки та проведення. Ефективність цієї процесуальної дії полягає не тільки в отриманні максимально повних і детальних показань потерпілого в міру його обізнаності, а й недопущенні його ретравматизації. З огляду на що результативність досліджуваного різновиду допиту напряму залежить від одночасного дотримання вимог кримінального процесуального законодавства та використання криміналістичних рекомендацій стосовно вибору оптимальної методики допиту дітей (як-то методика «зеленої кімнати», модель Барнахуса).

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
3. Пчеліна О.В., Іванова А.В. Особливості допиту неповнолітніх під час розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи. *Теоретико-прикладні проблеми кримінального процесу та криміналістики в умовах воєнного стану: тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кам'янець-Подільський, 24 листоп. 2023р.)* / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека», ф-т № 1. Кам'янець-Подільський: ХНУВС, 2023. С. 367-371.